

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(протокол № 10 від 18 грудня
2024 р.)

ВВЕДЕНО В ДІЮ

з 18 грудня 2024 (дата)

Ректор

(наказ № 10 від
«18» грудня 2024 р.)

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
«ПЛЕКАННЯ РЕЗИЛІЄНТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ»
для керівників і педагогічних працівників Центрів
професійного розвитку педагогічних працівників, педагогічних
працівників закладів освіти**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Освітня програма підвищення кваліфікації «Плекання резилієнтності в закладах освіти» для керівників і педагогічних працівників центрів професійного розвитку педагогічних працівників, педагогічних працівників закладів освіти розроблена на основі типової освітньої програми підвищення кваліфікації для керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників «Плекання резилієнтності в освітніх закладах» розробленої Українським інститутом когнітивно-поведінкової психотерапії.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 672 «Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників» в Україні розпочали діяльність новостворені центри професійного розвитку. Основним завданням установ є сприяння професійному розвитку педагогічних працівників, їх психологічна підтримка та консультування. Відтак існує потреба у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників, які виконують обов'язки консультантів і психологів Центрів професійного розвитку.

Актуальність розроблення Програми є надзвичайно високою, враховуючи сучасні виклики та потреби суспільства. Програма є важливою для забезпечення стійкості, емоційного благополуччя та адаптації всіх учасників освітнього процесу, особливо в умовах кризових ситуацій, як-от військових конфліктів, пандемії, екологічних катастроф та інших надзвичайних подій. Зокрема, під час надзвичайних ситуацій діти часто переживають страх, тривогу, стрес, що може впливати на їх психічне здоров'я та розвиток. Педагоги мають володіти навичками, щоб розпізнати ці стани та допомогти дітям адаптуватися і стабілізуватися. В умовах надзвичайних ситуацій важливо не лише підтримувати дітей, але й допомагати батькам, які самі можуть стикатися з труднощами і потребувати порад та підтримки у вихованні дітей у кризових умовах. Професійна діяльність в стресових умовах може призвести до психологічного вигорання серед педагогів. Запропонована Програма спрямована на допомогу педагогічним працівникам щодо збереження їхньої професійної мотивації, аналізу ресурсів для підтримки себе та своїх колег.

Отже, програма підвищення кваліфікації з розвитку резилієнтності є важливим інструментом для підтримки якості освіти та забезпечення емоційної стійкості всіх учасників освітнього процесу, особливо в умовах кризових ситуацій і викликів сучасного суспільства.

Програма розроблена відповідно до п'ятнадцятого пункту 10 Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800 (зі змінами), підпункту 47 пункту 4 та пункту 8 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами), Типової програми підвищення педагогічних працівників закладів загальної середньої

освіти «Плекання резилієнтності в закладі освіти» затвердженої наказом Міністерства освіти і науки від 5 червня 2024 року № 672.

Мета освітньої програми: підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів освіти щодо покращення стійкості (резилієнтності) педагогічного та учнівського колективу. Основна мета програми — сформувати у педагогів компетенції, необхідні для розвитку життєвої стійкості у себе та учнів, що сприятиме створенню комфортного, безпечного та ефективного навчального середовища.

Основні завдання програми:

- Ознайомлення із концепцією стійкості, резилієнтності та механізмів її формування в педагогічному та учнівському колективах.
- Вдосконалення практичних навиків щодо ідентифікації та активізації життєвих цінностей в колективі педагогів та учнів.
- Покращення соціальних стосунків та комунікації в педагогічному та учнівському колективах.
- Ознайомлення із стратегіями менеджменту емоційного клімату та ефективного вирішення поширених поведінкових труднощів.
- Плекання життєвої мудрості та навиків корисного мислення у вчителів та учнів.
- Навчання ефективних та корисних дій у відповідь на життєві виклики.
- Ознайомлення з основами психологічного консультування техніками когнітивно-поведінкової терапії на основі моделі стресостійкості.
- Розуміння поширених викликів в сфері психічного здоров'я учнів та шляхів допомоги техніками КПТ низької інтенсивності.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти та їх впливу на стійкість освітньої системи;
- вікових та індивідуальних особливостей дітей шкільного віку для підтримки їхньої емоційної та психологічної резилієнтності;
- методів створення емоційно безпечного середовища, яке сприяє розвитку стійкості в дітей;
- принципів індивідуального підходу, що враховує потреби кожної дитини для її гармонійного розвитку;
- ефективної організації комунікації з батьками, спрямованої на формування партнерської взаємодії та підтримку стійкості дітей;

Уміння:

- адаптувати освітні програми відповідно до індивідуальних потреб дітей, сприяючи їхній стійкості до змін;
- ефективно комунікувати з дітьми, батьками та колегами, забезпечуючи підтримку та розвиток резилієнтності у всіх учасників процесу;
- створювати умови для співпраці та командної роботи з метою подолання викликів і досягнення спільних цілей;
- формувати інклюзивне середовище, що підтримує відчуття

прийняття та безпеки для кожної дитини;

Диспозиції (цінності, ставлення):

- орієнтація на розвиток стійкості та адаптивності у дітей;
- цінність кожної особистості, незалежно від її особливостей;
- професійна мобільність, гнучкість та здатність до швидкої адаптації;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку як засобу зміцнення особистої та професійної резилієнтності;
- підтримка інклюзії та безбар'єрності як основи стійкого суспільства;
- партнерська взаємодія з батьками та громадою для створення умов, що підтримують стійкість дітей;
- дотримання професійної етики, рефлексія та готовність до саморозвитку в умовах викликів.

Укладачі програми	Дерій Олена Василівна , старший викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів»;
Найменування програми	Освітня програма «Плекання резилієнтності в закладах освіти» для керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників, педагогічних працівників закладів освіти
Мета програми	Мета формування та вдосконалення загальних і професійних навичок керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників, педагогічних працівників закладів освіти щодо покращення стійкості (резилієнтності) педагогічного та учнівського колективу.
Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	підвищення кваліфікації керівників і педагогічних працівників Центрів професійного розвитку педагогічних працівників, педагогічних працівників закладів освіти
Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	15 год / 0,5 ЄКТС (14 аудиторних годин, 1 годин – самостійна робота)
Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Прогностична (А1.1); А2 Організаційна (А2.1, А2.3, А2.4); А3 Оцінювально-аналітична (А3.2); А.4 Предметно-методична (А4.1); Б1 Здоров'язбережувальна (Б1.2); В1 Психо-емоційна (В1.1, В1.2); В2 Педагогічне партнерство (В2.1, В2.2, В2.3); В3 Морально-етична (В3.1); Г1 Здатність до навчання впродовж життя (Г1.1, Г1.2); Г2 Інформаційно-комунікаційна (Г2.1, Г2.2, Г2.3).
Строки виконання програми	Календарний рік
Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Сертифікат про підвищення кваліфікації
Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/

Зміст програми

№ з/п	Назва та зміст навчального модуля	Всього годин	Аудиторні			
			Лекції	Семінари	Практичні	Самостійна робота
1.	Поняттям стійкості, резилієнтності.	2	2	—	—	—
2.	Цінності як основа життєвої стійкості особистості вчителя: їх пізнання та стратегії активації	2	—	—	2	—
3.	Ефективні дії, поведінка та звички – практична складова життєвої стійкості вчителя	2	—	—	2	—
4.	Інтеграція практик розвитку стійкості в контекст життя та професійної діяльності вчителя	2	—	—	2	—
5.	Резилієнтні класи. Мистецтво плекання стосунків в класі.	2	—	—	2	—
6.	Навички емоційної регуляції в класі. Плекання корисного мислення в учнів.	2	2	—		—
7.	Поширені труднощі в сфері психічного здоров'я учнів і шляхи допомоги в освітньому середовищі	1	—	—	2	1
		15	4		10	1

Тема 1. Поняттям стійкості, резилієнтності.

Заняття присвячене вивченню понять «стійкість» і «резилієнтність», їхньої сутності та ролі в освітньому середовищі. У рамках заняття буде розглянуто основні визначення цих термінів, їх відмінності та спільні риси, а також механізми формування стійкості й резилієнтності у дітей та підлітків. Особлива увага приділятиметься значенню резилієнтності для успішної адаптації до змін, подолання труднощів і розвитку здатності до саморегуляції.

Учасники заняття ознайомляться з теоретичними основами цих понять, а також із практичними підходами до їхнього плекання в освітньому процесі. Заняття сприятиме формуванню у педагогів і психологів розуміння важливості розвитку стійкості та резилієнтності в учнів як основи для їхнього емоційного добробуту, ефективного навчання та гармонійного розвитку.

Тема 2. Цінності як основа життєвої стійкості особистості вчителя: їх пізнання та стратегії активації

Заняття присвячене дослідженню ролі цінностей як фундаменту життєвої стійкості особистості вчителя. У ході заняття буде розглянуто значення ціннісних орієнтацій для професійного зростання та емоційного благополуччя педагогів, а також зв'язок між особистими цінностями та здатністю долати професійні виклики.

Учасники отримають теоретичні знання про структуру ієрархії цінностей, методи їх пізнання та аналізу, а також ознайомляться з практичними стратегіями активації та інтеграції цінностей у професійну діяльність. Особливу увагу буде

приділено розвитку навичок саморефлексії, саморегуляції та усвідомленого використання своїх цінностей як джерела мотивації, стійкості й ресурсів для подолання стресу.

Заняття спрямоване на формування у педагогів здатності до балансу між особистісними цінностями та професійними вимогами, що сприятиме підвищенню їхньої життєвої стійкості та ефективності в освітньому процесі.

Тема 3. Ефективні дії, поведінка та звички – практична складова життєвої стійкості вчителя

Заняття спрямоване на вивчення практичних аспектів формування життєвої стійкості вчителя через ефективну поведінку, звички та цілеспрямовані дії. У ході заняття будуть розглянуті ключові навички, які сприяють подоланню стресу, підтримці емоційного балансу та професійного здоров'я педагога.

Практична складова заняття включає вправи для саморефлексії, аналізу індивідуального стилю поведінки та розробки особистого плану розвитку життєвої стійкості. Це заняття допоможе вчителям знайти інструменти для підтримки свого професійного й особистого добробуту, а також забезпечить їх практичними ресурсами для збереження гармонії та стабільності в умовах сучасних викликів.

Тема 4. Інтеграція практик розвитку стійкості в контекст життя та професійної діяльності вчителя

Заняття присвячене вивченню способів інтеграції практик розвитку стійкості у повсякденне життя та професійну діяльність вчителя. Основна увага зосереджена на ролі стійкості як ресурсу для збереження емоційного балансу, ефективності та гармонії у професійній сфері та особистому житті.

У ході заняття учасники ознайомляться з теоретичними аспектами стійкості, її компонентами та чинниками, що сприяють її зміцненню. Практична частина включатиме вправи з управління стресом, розвиток навичок саморегуляції, техніки майндфулнес та стратегії для адаптації до змін і подолання професійних викликів.

Тема 5. Резилієнтні класи. Мистецтво плекання стосунків в класі.

Заняття присвячене формуванню педагогічних навичок для створення гармонійних і довірливих стосунків у класному колективі. У рамках заняття буде розглянуто важливість позитивного соціально-емоційного клімату в класі як основи для ефективного навчання, розвитку та згуртування учнів.

Учасники ознайомляться з ключовими принципами побудови здорових міжособистісних стосунків, методами вирішення конфліктів і техніками емоційної підтримки учнів. Особлива увага буде приділена комунікативним стратегіям вчителя, які сприяють налагодженню взаєморозуміння між учнями, а також між учнями та вчителем.

Заняття спрямоване на розвиток у педагогів майстерності плекання стосунків, що сприяють формуванню доброзичливої атмосфери в класі та підтримці психологічного благополуччя кожного учасника освітнього процесу.

Тема 6. Навички емоційної регуляції в класі. Плекання корисного мислення в учнів.

Заняття спрямоване на розкриття значення навичок емоційної регуляції у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку учнів. У ході заняття буде розглянуто методи допомоги учням у розумінні, контролі та вираженні своїх

емоцій у здоровий спосіб, що сприяє зниженню рівня конфліктності, підвищенню концентрації та мотивації до навчання.

Окремий акцент зроблено на плеканні корисного мислення в учнів як основи для формування позитивних переконань, стійкості до стресу та продуктивної поведінки. Учасники ознайомляться з методами розвитку у школярів гнучкого мислення, саморефлексії та вміння долати негативні когнітивні установки.

Тема 7. Поширені труднощі в сфері психічного здоров'я учнів і шляхи допомоги в освітньому середовищі

Заняття присвячене вивченню основних викликів у сфері психічного здоров'я учнів та розробці ефективних підходів до їхньої підтримки в умовах освітнього середовища. У ході заняття буде розглянуто найпоширеніші проблеми, з якими стикаються діти та підлітки, зокрема тривожні розлади, депресія, синдром дефіциту уваги з гіперактивністю (СДУГ), булінг, стрес і емоційне вигорання.

Особлива увага приділятиметься ролі педагогів у своєчасному виявленні ознак труднощів, розвитку навичок емоційної підтримки учнів та взаємодії з фахівцями. Учасники ознайомляться з методиками створення безпечного та підтримуючого середовища, техніками управління поведінкою, зниження рівня стресу та сприяння емоційній стійкості школярів.

Питання для самостійного опрацювання

1. Що таке резилієнтність, і які її основні характеристики у контексті освітнього середовища?
2. Які психологічні, педагогічні та соціальні чинники впливають на розвиток резилієнтності у дітей?
3. Які методи та підходи сприяють формуванню резилієнтності в учнів різного віку?
4. Роль учителя у підтримці резилієнтності: які якості педагога сприяють розвитку цієї навички в учнів?
5. Які особливості плекання резилієнтності у дітей з особливими освітніми потребами?
6. Яким чином шкільне середовище може бути адаптоване для розвитку резилієнтності в учнів?
7. Роль батьків у формуванні резилієнтності дитини: як забезпечити ефективну взаємодію між школою та сім'єю?
8. Досвід закордонних освітніх систем у плеканні резилієнтності: які практики можна впровадити в нашій освітній системі?
9. Які виклики виникають під час реалізації програм з розвитку резилієнтності у закладах освіти?
10. Як впливають кризові ситуації (наприклад, пандемії, військові конфлікти) на важливість резилієнтності в освітньому середовищі?

Список використаних та рекомендованих джерел

1. Закон України "Про авторське право і суміжні права".
2. Закон України "Про позашкільну освіту".
3. Закон України "Про освіту".
4. Закон України "Про дошкільну освіту".
5. Закон України "Про повну загальну середню освіту".
6. Закон України "Про захист суспільної моралі".
7. Закон України "Про захист персональних даних".
8. Закон України "Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні".
9. Закон України "Про запобігання корупції".
10. Цивільний кодекс України.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 липня 2020 р. № 672 "Деякі питання професійного розвитку педагогічних працівників".
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 "Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти".
13. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988р "Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти "Нова українська школа" на період до 2029 року".
14. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1018-р "Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року".
15. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 жовтня 2010 р. № 930 "Про затвердження Типового положення про атестацію педагогічних працівників", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 14 грудня 2010 р. № 1255/18550.
16. Наказ Міністерства освіти і науки України від 23 квітня 2019 р. № 536 "Про затвердження Положення про інституційну форму здобуття загальної середньої освіти", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 22 травня 2019 р. за № 547/33518.
17. Наказ Міністерства освіти і науки України від 18 жовтня 2019 р. № 1313 "Деякі питання організації та проведення супервізії".
18. Наказ Міністерства освіти і науки України від 8 вересня 2020 р. № 1115 "Деякі питання дистанційного навчання", зареєстрований у Міністерстві юстиції України 28 вересня 2020 р. за № 941/35224.
19. Наказ Державної служби якості освіти від 06 жовтня 2020 р. № 01-11/54 "Про внесення змін до методики експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації".
20. Наказ Міністерства освіти і науки України від 30 листопада 2020 р. № 1480 "Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти".
21. Наказ Міністерства освіти і науки України від 21 січня 2021 р. № 33 "Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти) нова редакція".

22. Наказ Міністерства освіти і науки України від 19 лютого 2021 р. № 235 "Про затвердження типової освітньої програми для учнів 5-9 класів закладів загальної середньої освіти".
23. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 р. № 2136 "Про затвердження професійного стандарту за професіями "Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти", "Вчитель закладу загальної середньої освіти", "Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)".
24. Наказ Державної служби якості освіти України від 29 березня 2021 р. № 01-11/26 "Про анкету самооцінювання".

Основна література

- Егер Е. Вибір. Прийняти можливе. - Київ : Книголав, 2020. - 400 с.
- Коен Дж., Маннаріно А., Дебліджер Е. Психотерапія з дітьми та підлітками, які пережили травму та втрату. - Львів : Свічадо, 2016. - 264 с.
- Підготовка вчителів до розвитку життєстійкості/стресостійкості у дітей в освітніх навчальних закладах / Богданов С. О. та ін.; за ред. В. М. Чернобровкіна, В. Г. Панок. – Київ : Пульсари, 2017. – 208 с. URL: <https://cutt.ly/QVEItD4>
- Сендберг Ш., Грант А. План Б. Як протистояти біді, стати витривалим і віднайти радість. КМ-Букс, 2018. - 280 с.
- Титаренко Т. М. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека / Т. М. Титаренко, Т. О. Ларіна. – Київ : Марич, 2009. – 74 с. URL: http://lib.iitta.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf
- Флесснер К., П'ячентіні Дж. Клінічний посібник із психічних розладів у дітей та підлітків. Львів: Галицька видавнича спілка, 2021. - 750 с.
- Франкл В. Людина у пошуку справжнього сенсу. Харків: Книжковий клуб "Клуб сімейного дозвілля", 2020. - 160 с.
- Doll B., Brehm K., Zucker S. Resilient classrooms. Creating healthy environments for learning. The Guilford Press, 2014. - 194 p.
- Fuggle P., Dunsmuir S., Curry V. CBT with children, young people and families. Los Angeles, London: SAGE, 2013. - 313 p.
- Ginsdurg K., Jablow M. Building resilience in children and teens. Giving kids roots and wings. American Academy of Pediatrics, 2015. - 357 p.
- Hughes R., Kinder A., Cooper C. The wellbeing Workout. How to manage stress and develop resilience. Springer International Publishing, 2019. - 336 p.
- Neenan M. Developing resilience. A cognitive-behavioural approach. Routledge, 2018. - 201 p.
- Stallard P. Think good - Feel Good. A Cognitive Behaviour Therapy Workbook for Children and Young People. Wiley-Blackwell, 2002. - 190 p.
- Southwick, S. M., Bonanno, G. A., Masten, A. S., Panter-Brick, C. & Yehuda, R. (2014). Resilience definitions, theory, and challenges: Interdisciplinary perspectives. European Journal of Psychotraumatology, 5(1), 10.3402

Додаткова література

- Войтович Г. В. Гендерні особливості резилієнтності особистості / Г. В. Войтович // Актуальні проблеми психології. 2019. – № 10. – Том 8. – С. 343–352.
<http://www.appsychology.org.ua/data/jrn/v8/i10/31.pdf>
- Грішин Е. О. Резилієнтність особистості: сутність феномену, психодіагностика

- та засоби розвитку / Е. О. Грішин // Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія. – 2021. – № 64. – С. 62- DOI: <https://doi.org/10.34142/23129387.2021.64.04>
- Кіреєва З. О. Психометричний аналіз адаптованої версії шкали резильєнтності (CD-RISC-10) / З. О. Кіреєва, О. С. Односталко, Б. В. Бірон // Габітус. – 2020. – Вип. 14. – С. 110-116. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2020/14-2020/19.pdf>
- Кузікова С. Б. Теоретико-емпіричний аналіз проблеми резильєнтності та стресостійкості в педагогічній діяльності / С. Б. Кузікова, Т. І. Щербак // Психологічний журнал. – 2022. – № 8. – С. 39-46. DOI: <https://doi.org/10.31499/2617-2100.8.2022.258313>
- Лазос Г. П. Теоретико-методологічна модель резильєнтності як основа побудови психотехнології її розвитку / Г. П. Лазос // Організаційна психологія. Економічна психологія. – № 2-3 (17). – 2019. – С. 77-89. <https://doi.org/10.31108/2.2019.3.17.9>
<http://www.orgpsy-journal.in.ua/index.php/orep/article/view/39/22>
- Лазос Г. П. Резильєнтність: концептуалізація понять, огляд сучасних досліджень / Г. П. Лазос // Актуальні проблеми психології. Том 3.: Консультативна психологія і психотерапія. – Вип. 14. – Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України; Вінниця, ФОП Рогальська І. О., 2018. – С. 26– 64. URL: https://lib.iitta.gov.ua/716873/1/Lazos_APP_V3N14_2018.pdf
- Прокоф'єва Л. Аналіз феномену «резилієнтність»: вивчення та перспективи / Л. Прокоф'єва // Сучасна психологія: проблеми та перспективи. Збірник наукових праць. – Ізмаїл : РВВ ІДГУ, 2021. – С. 122-127. URL: <https://cutt.ly/CVEIRid>
- Сичинська М. Теоретичні аспекти впливу батьківсько-дитячих взаємин на формування резильєнтності підлітка / М. Сичинська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. – 2022. – Випуск 18 (63). – С. 64-75. URI: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/37898>
- Терещенко А. Вікові особливості життєстійкості та оптимізму особистості / А. Терещенко // Теоретичні і прикладні проблеми психології. – 2015. – №1 (36). – С. 373-379. URL: <http://trppjournal.com.ua/contents/n1y2k15folder/n1y2k15a48.html>
10. Черкасова А. А. Роль резильєнтності в діяльності психолога / А. А. Черкасова // Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в умовах трансформації освіти: Матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції (21 травня 2021 р., м. Київ). – Київ : ДЗВО «УМО», 2021. – С. 291-295. URL: <https://cutt.ly/HVpQ3bL>
- Чернобровкіна В. А. Феномен резилієнс у контексті соціоекологічного підходу і дискурсу / В. А. Чернобровкіна, В. М. Чернобровкін // Психологія та психосоціальні інтервенції. – 2020. – Том 3. – С. 59-66. URL: <http://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/19675?show=full>
- Ющенко І. М. Резилієнтність дитини в парадигмі ресурсного підходу / І. М. Ющенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Психологічні науки. – 2015. – Вип. 128. С. 302-306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuPH_2015_128_69

Електронніресурси

Академія резилієнтності. URL: <https://resilience.k-s.org.ua/>

Інформаційні ресурси по темі психологічної допомоги в часі війни. URL: <https://k-s.org.ua/coping-war/>

Програма “7 П” задля психічного здоров’я дітей та молоді. URL: <https://ks.org.ua/7p/>

Романчук О. Витривалість у резилієнтності. Як берегти і плекати психологічну стійкість в умовах тривалої війни. URL: <https://icbt.org.ua/resilience-endurance/>

Романчук О. Психологічна стійкість в умовах війни: індивідуальний та національний вимір. URL: https://i-cbt.org.ua/resilience_ukraine/

Романчук О. Психологічна стійкість подібна до м’язів: тренуєш їх правильно - вони ростуть. URL: <https://theukrainians.org/oleh-romanchuk/>